

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında.

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No - 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
Seneliği, posta ile 7.5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7.5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul bürosuna
muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

—NIETSCHE—

Cilt: IV

Ankara, 18 Teşrinievvel, 1928

Sayı: 99

Musahabe

Muharrir ve eser.

Geçen gün bir arkadaşla Avrupa müelliflerinden ve eserlerinden bahsediyorduk. Beşerin zihnini işgal eden en ufak hadiseler en derin ve en etraflı tahlillere tabi tutulmuş, bizim nazari dikkatimizi celbe şayan görülmeyen şu ve bu eşya ve hadisat etrafında büyük eserler yazılmış.

Mesela, çocukluk zamanlarımızda bizim için yalnız bir eylence mevzuu teşkil eden Kara-göz hakkında bir Alaman muharriri koca bir cilt eser neşrediyor. Ve bu kitap içtimaî hayatın her hangi bir karanlık köşesini aydınlatmaya yardım ediyor.

Bazi muharrirler var ki yazdıkları kitaplar adeta bir kütüphane teşkil edecek kadar zengin. Bir kaç alimin ve müellifin iştirakile vücude gelen zengin ve kıymetli ansiklopedileri ve külliyyatı ayrıca düşünmek lâzım. Üç dört coğrafiya

profesörü birleşince büyük ve insicamlı bir coğrafiya hazinesi meydana geliyor

Muharrirlerdeki bu veludiyet nereden ileri geliyor?

Bunun tahlilini yaparken arkadaşım şöyle bir neticeye vardık:

Bir defa Avrupalı muharrir tahsilinin temelinden itibaren araştırmaya, mevzular bulmaya ve bu mevzular etrafında düşünmeye ve yazmaya alıştırılmıştır.

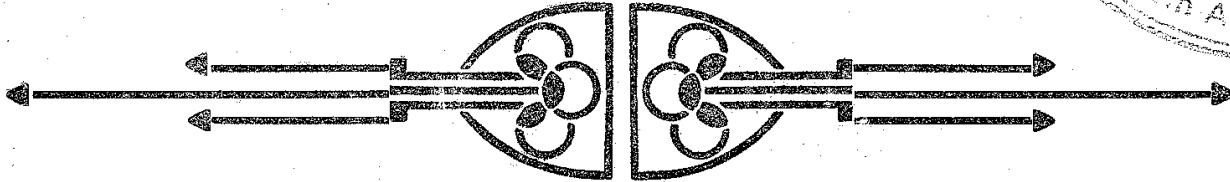
Talebelik hayatında bu zati saiy onda bir meleke hasıl etmiştir. Bu suretle cihanın her hadisesinde ve her şeyinde o tetkik olunacak bir mevzu bulabilir. Eğer zekası ve kültürü kuvvetli ise o mevzu orijinal bir renk de verebilir.

Diğer taraftan Avrupalı muhar-

ririn zekâsına refakat eden bir de usul (méthode) var dir ki ona şarkli her hangi bir muharrire tefevvuk temin eder. Usul öyle bir nur huzmesidir ki en ufak ve en karanlık noktalara tevcih olununca orada yeni bir şun ve hakaik âleminin yaşamakta olduğu seçilir. İlmin en müşkil ve fakat en zarurî ciheti de usulüdür. Usulün bu ve yahut şu şekilde taayün ve tatbik olunmasına nazaren de dünya ve hadisat ta bu ve ya şu şekilde görülebilir ve yahut bir çok cihetleri muzlim kalır.

Bilmiyorum ki arkadaşım kısaca yaptığımız bir sohbet esnasında muharrirlerin veludiyetine dair bu fikirlerde isabetsizlik varmı?

**

ARIEL yahut SHELLEY'NİN HAYATI

Muharriri : André Maurois

İkinci Kısım

II Paryalar

Londraya vardıkları zaman Shelley, eşyalarını yüklettiği arabaların parasını veremedi. Yanında Mary, Jane ve valizlerle bankaya çekti; orada da kalan paranın hepsini Harriet'in aldığını söylediler. Bu haber iki kadının da infialini mucip oldu. Bu maceraya, karakola düşmeden nihayet vermenin yegâne çaresi, gidip bizzat Harriyete başvurmakta; Shelley onun adresini biliyordu, arabacıya söyledi.

Harriyet evela kocasının, artık büsbütün kendi yanına avdetettiğini sandı, fakat rakibesinin kapıda beklediğini duyunca bu sefer de o öfkeleni. Mamafi gene bir kaç lira verdi ve üç yolcu, perişan otel odalarına sığınabildiler.

Vaziyet çok fena idi. Godwin'ler, o firarileri eve kabule kat'iyen razı olmuyorlardı. Shelley "Political Justice," deki prensipleri tatbikten başka bir şey yapmadığını söyliyerek kendini müdafaaya kalkıştı; bunun, o eserin sahibini kızdırmaktan başka bir tesiri olmadı. Onun nazarında "Political Justice," prensipleri bir Ütopi memleketinde çok güzel neticeler verecek nazarı bir kitaptı, (onu yazalı hayli zaman da olmuştu ya!); fakat Londrada merhamet bilmez cemiyet ortasında, kendi evinde Gobwin'i, biricik kızı ile beraber dostlarının istihzasına maruz bırakmak, hem de bunun kendi prensipleri muktezası olduğunu iddia etmek.. Hayır, Godwin bunu asla affedemezdi.

Shelley vaktile, mühimce miktarda para istikraz edip Mary'nin babasına vermişti; mahkeme mübaşirleri de, avdetini haber alır almaz, onu takibe başladılar. Godwin, parayı ödeye bilmek şöyle dursun, bilakis yeniden ihtiyaç içinde idi. Bu para meseleleri onu, ahlakı bozuk ve hain bir delikanlı ile, istemiye istemiye muhabereye mecbur ediyordu. Bundan vicdanen pek muazzep oluyor ve bunu her mektubunda söyliyordu.

Bir zamanlar pek hayran oldukları bir adamda böyle bir riyakârlık keşfetmek, Mary ile Shelley'yi mahzun ediyordu. içlerini çekerek: "Ah! felsefel," diyorlardı. Mrs. Godwin'e gelince o, bilhassa kendi kızı Jane'i baştan çıkarmış olmalarını affedemiyordu ve müşfik Fanny'yi onları ziyarete gitmekten menetti. Kendisi bir defa kızını görmeğe geldi fakat merdivende Shelley'ye rast gelince başını çevirdi.

Harriet'le olan münasebat ise, tab'ının cilvelerine göre gâh kolaylaşıp gâh güçleşiyordu. Bir eksiği yoktu. Shelley'nin parası daha bitmemişti; zaten ihtiyar kahveci ona maaş veriyordu; fakat hamile ve pek betbahttı. Bütün günlerini, başından geçenleri komşu kadınlara safiyetle anlatmak ve ya Dublende terzilik eden muhibbesi Catherine Nugen'e, kısa kısa cümleli mektuplar yazmakla geçiriyordu: "Her yaştın kendine göre dertleri var. Benimkiler de Allaha malum. Küçük Janthe eyidir. On dört ayına bastı, altı tane de dişi var. Bu cici yavru ile ablam olmasa idi bilmem halim ne ourldu. Dünya, hepimiz için bir elemli imtihanlar yeridir. Bu hallere düşeceğim hiç aklıma gelmezdi. Fakat zamanla en derin yaralar bile unutulur ve ben de, bu tatlı yavrum için, daha uzun seneler yaşayacağımı umarım. Bana

sık sık mektup yazın. Faziletli sandığımız her şeyin kötü ve müfsit çıktığını görünce hiç bir şeyden ümidim kalmıyor ama cesaretinizi kırmayın. Ne yapalım? dünya böyle. Bu dünyada hiç bir şey kat'i değil. Zannedirim ki bir başkası daha vardır ve burada çok ızdırıp çekmiş olanların orada yüzü gülecektir. Ablam benim yanımda; sizin de benim gibi tanımanızı arzu ederdim. Muhabbetimize layıktır. Allaha ısmarladık, sevgili kardeşim.."

Bazan içine bir ümit geliyordu. Dostları ona, bu küçük aşkların çok sürmediğini ve kocasının nihayet dönüp geleceğini söyliyordardı; o zamanlar Harriet neş'e duyar ve Shelley'ye dostça mektuplar yazardı. Bütün fenalığın, Mary'nin başı altından çıktığına, onun Shelley'yi abuk sabuk hikâyelerle teshir ettiğine, kocasının kalben eyi bir adam olduğuna ve kendisini, iki çocukla yüz üstü bırakmayacağına kani idi.

Bazan bilakis hüznü ve öfke buhranları geçirirdi. O zamanda nefret ettiği o ailenin hayatını bir kat baha müşkül kılmak ister; borcedip alacaklıları Shelley'ye gönderir; onun Godwin'in iki kızı ile de münasebette bulunduğundan bahseder; gidip Godwin'in; alacaklılarını insafsızlığa teşvik ederdi. onu ömründe hiç görmemiş olan Mary de içini çekerek: "Ne melun kadın; " derdi.

Bir teşrinisani günü Harriet rahatsızlandı ve kendini pek hasta sandı. ızdırıp duyduğu vakit ilk işi, kocasına müracaat etmek olurdu; gece birini gönderip onu çağırtdı; Shelley derhal geldi. Tekrar bir aşık halini almaksızın onun en eyi dostu olmak istiyordu. Harriet bu ince, fakat esaslı farkı sezmez ve onda biraz inhimak görünce hemen kendini bırakıverirdi. O zaman Shelley onu, müşfikane bir sebatkârlıkla redederdi.

Teşrinisani nihayetinde Harriet, sekiz aylık bir oğlan doğurdu. Bu çocuğun dünyaya gelişi, onları biri biri ile barıştıramadı; Shelley, onun kendi evladı olduğundan emin değildi.

Mary'nin yanında, çektikleri bütün felaketlere rağmen leziz bir saadet hissediyordu. ikisinin de zevkleri birdi ve ikisi de hayatı, ölüme kadar temadi eden bir Darülfünun adeerlerdi. ikisinin de, ekseriya yüksek sesle, okudukları kitaplar birdi. Shelley, avkatlara ve mahkeme, mübaşirlerine pert anlatmağa giderken Mary de onunla giderdi. Shelley, vaktile Oxford'da olduğu gici şimdi de Serpentine kenarında, suya kâat kayıklar salarak eylemek isterse Mary, yanına oturur donanmayı kendi elleri ile inşa ederdi.

Ondan ders alarak Latince, hatta Yunanca öğrenmeğe başlamıştı. Harriet'ten çok daha okumuş olduğu için bu tahsili, ilk Mrs. Shelley gibi, hayli can sıkıcı bir oyun değil, zevklerimiz zenkinleştiren bir şey addederdi. Edebî kültürün en büyük füsunu, aşkın beşerileştirmesindedir. Katül, Teokrit ve Petrark, onların buselerini daha leziz kılmak için ittifak ediyorlardı. Shelley, yeni hayat arkadaşının çalıştığını gördükçe, zekâsının kuvvetine hayran oluyor ve onu kendisinden pek yüksek bulup seviniyordu.

Yegâne hafif bulut Jane'in daha doğrusu Claire'in (zira Jane, ismini çirkin bulup daha romantik gelen bu ismi

takınmağa karar vermiş ve obürlerine de kabul ettirmişti) o evde, kendileri ile beraber oturması idi. Cazip, dilber bir kızdı; fakat hasta denecek derecede sinirli ve müthiş bir surette alıngan idi. Onun sinirleri için, genç ve biri birine aşık bir karı kocanın yanında oturmaktan daha tehlikeli hiç bir şey olmazdı. Shelley'ye karşı ateşin bir hayranlık besliyor ve bunu biraz fazla belli ediyordu. Mary şikâyet ediyor, fakat Shelley bu hissi ne nahoş, ne de münasebetsiz buluyordu.

Yalnızlıktan nefret ederdi; hamile olan Mary, artık yaya gezintilerinden, geç vakta kadar oturmaktan sakınmağa mecbur olunca Shelley, avkatlara, mahkeme mubaşirlerine Serpentine kenrına giderken yanına Claire'i almağa başladı ve geceleri oturup kendisi ile konuşmasını rica etti. Ona Harriyet' ten, Miss Hitchener' den kız kardeşlerinden bahsediyordu. Dert dökmeğe, fikirlerini uzun uzun tahlile bayırdı ve, Claire metresi olmadığı için, onun yanında tamamiye samimî olmağı daha kolay buluyordu. Arası çok geçmeden Mary, bu hallere öfkelenildiğini belli etti ve, kız kardeşinin sitemleri ağrına giden Claire bütün bir gün sessiz ve kederli durdu.

Akşam Mary odasına çıkınca Shelley, Claire'i teskine çalıştı. Tatlılıkla, maharetle, sabırla gece yarısına kadar, teşkil ettikleri küçük gurupun biraz dolambaçlı hislerini izah etti. O derece sevimli bir hayırhahlık gösteriyordu ki Claire somurtmasını bıraktı.

— Ben o kadar ızdırıp çektim ki! dedi.

— Hayalî ızdıraplar, zavallı Clair' ciğim! siz, Mary' nin hiç bir ehemiyet atfetmediği sözlere manalar veriyorsunuz.

— Her ne ise, gene muhtarip oldumya! fakat ben olan şeyleri izah eden, iyi kalpli insanları severim.

Shelley Mary, nin yanına gitti, ve konuştuklarını anlattı. Üst kattaki odada Claire' in sayıkladığı ve uyurken yürüdüğü duyuluyordu. Biraz sonra aşağı indi; sinirli idi ve yalnız oturamayacaktı; Mary onu yatağına aldı ve Shelley yukarı kata çıktı.

Bu sahne küçük tebeddülât ile sık sık tekerrür etti. Claire'in asabiyeti, Shelley'ye de sirayet ediyordu. Gecenin bir kısmını hayaletlerden ve hortlaklardan bashetmekle geçince nihayet ikisi de kokırmağa başlıyorlardı. Shelley:

— Neniz var, Claire? derdi... Yemyeşil oldunuz... gözleriniz... bana böyle bakmayın.

— Siz de, siz de bir tuhafısınız... Hava ağır, ifritlerle dolu... Burada durmayalım.

Biri birlerine veda eder, odalarına çekilirlerdi; fakat hemen hemen derhal Mary ile Shelley müthiş bir çığlık işitirlerdi: merdivenden bir vücudun yuvarlandığı duyulur Claire, benzi sararmış, gözleri dönmüş bir halde, yastığın görünmez bir elle itilmiş gibi, birdenbire yataktan fırladığını anlatırdı. Shelley onu alâka ve haşyetle dinler, Mary omuzlarını silkerdi. Bu deli kız kalkıp gitse, daha memnun olacaktı.

Bu paryaların evine pek az dost geliyordu. Boinville - Newton grubu, serbest fransız felsefesine rağmen Shelley'ye, yeni hayatını haber vermeğe geldiği zaman, pek soğukluk göstermişti. Gadwin'lerde olduğu gibi orada da e'âl, söylenen sözlere hiç de uymiyor ve nazari müsamaha, niçin olduğu bilinmeden, amelde şiddetle imtizaç ediyordu. İkisi de birer raybî olan Hogg ile Peacoch ise, daha ilk davette koşup geldiler. Harriet'in masumiyetine inanmışlardı ve Shlley'nin hareketini tasvip etmiyorlardı; fakat tecessüs-kâr idiler ve ihtiraslara, oldukça tuhaf birer hastalık diye bakarlardı.

Shelley, Hogg'u davet ederken haylı endişe duymuştu; bu siniğin ağır başlı muhibbelerinin pek fenasına gitmesinden korkuyordu. Mary'nin ilk intibai pek iyi değildi: "Şaka ettiği zaman tuhaf ama, dedi, ciddi bir mevzudan bahsedince, bakımının tamamiye yanlış olduğu görülüyor."

Filhakika Hogg günden güne daha ingiliz ve muhafaza-kâr oluyordu; şimdi ananeyi, isporları, "public-school" ları metediyor ve porto şarabının hangi senelerde daha iyi olduğunu söylüyordu. Fakat Mary'yi güzel ve zeki bulup bu hükmünü Shelley'ye de bildirdi; o da Mary'ye tekrar etti. Bir dahaki ziyaretinde Mary onu çok daha senpatik buldu. Şüphesiz faziletten, renkten bahseden bir kör gibi bahsediyor ve bu coşgun "ruhlar" ailesinde, "kaşarlanmış günahkâr" gibi idi; fakat onun de bir lâtafeti olduğu takdir ediliyordu. Mary onun imansızlığının calı olduğuna ve kendisinin, sözlerinden çok daha deyerli bulunduğuna kanıdi. Hogg samimî olmaktan ve esaslı sözler söylemekten çekiniyordu: bu onu, sevdiği bir çok şeyleri fedaya mecbur edecekti; fakat takındığı tavrın zafını anlayacak kadar da zeki idi.

Zaten hizmeti sever ve malumatlı bir genç olduğundan Mary ile Claire'e, daimi hocaları ortadan esrarengiz bir surette kaybolduğu zaman Ovit ve Anakren'i tercüme hususunda yardım ederdi: hem onları terzinin dükkânına kadar da götürürdü.

Çünkü zavallı Harriet gibi onlarda terziye gidiyorlardı; fakat onlarınki büsbütün başka bir düşünce ile idi. Harriet coşgunlukla, Mary tenezzülle şapka ısmarlarlardı; Shelley, âleme karşı yaptığı bu taviz için onu affetmek, mazur görmek ihtiyacında bile değildi, zira bu tavize Mary, ondan daha ziyade teessüf ediyordu.

Mütercimi: **NURULLAH ATA**

H — ismi haslar, karışmasın diye, türkçe lahikalardan bir (') ile ayrılmıştır. Böyle olmayınca ismin mücerredi, yani asıl şekli eyice anlaşılmaz; zaten İngilizler ve bazan Almanlar da böyle yapıyor; Fransızcada, edatlar daima evel geldiğinden, ahvali isim tasrifatı olmadığından buna hacet yoktur.

N. A.